

СПЕЦИФИЧНОСТИ НА МЕТОДОЛОГИЈАТА ЗА МОНИТОРИНГОТ НА ИЗБОРНИТЕ ПРОЦЕСИ ВО 2014 ГОДИНА

Распишувањето на Предвремените парламентарни избори 2014, во време кога веќе тече изборниот процес за Претседателските избори 2014, ќе резултира со делумно преклопување на две изборни кампањи: почнувајќи од 24 март заклучно со 4 април ќе се води кампања за Претседателските избори, потоа од 5 до 11 април паралелно ќе се водат кампањите и за Претседателските и за Парламентарните избори, а во зависност од резултатите од првиот круг на гласање на Изборите за претседател, во периодот од 14 до 25 април или ќе се води кампања само за Парламентарни избори (доколку се избере претседател во првиот круг) или ќе се водат две паралелни кампањи.

Тргувајќи од искуствата во претходните изборни процеси, кампањите за парламентарните избори секогаш имале поголем интензитет отколку кампањите за претседателски избори. Оттаму постои можност, преклопувањето на кампањите да резултира со поклопување на изборната кампања за Претседателските избори. Ова ќе го отежни мониторингот на изборното медиумско претставување во вестите, затоа што ќе биде тешко да се одвои времето посветено на покривањето на активностите од кампањата за Претседателските избори од времето одвоено за Парламентарните избори и притоа да се извлечат оценки за медиумското покривање на двата изборни процеси. Од друга страна пак, обврската на Јавниот радиодифузен сервис од член 76-а, да обезбеди рамноправен пристап во информативната програма така што ќе ја подели на три третини, а времето во третините за власта и опозицијата да го распредели според резултатите од последните парламентарни избори, наметнува потреба мониторингот на изборното медиумско претставување на вестите на програмските сервиси на МРТ да се разликува од мониторингот на вестите кај комерцијалните радиодифузери.

Баланс во вестите кај комерцијалните радиодифузери

Имајќи ги предвид обврските на радиодифузерите од член 75-а балансот во сите облици на изборно медиумско претставување за претседателски избори да го обезбедат според принципот на еднаквост (еднакво време за сите претседателски кандидати – во зависност од интензитетот на кампањата) и во првиот и во вториот круг од изборите, а за парламентарни избори во согласност со принципот на пропорционалност според бројот на потврдени листи на кандидати за пратеници (приближно исто време за учесниците во изборна кампања со ист број листи со кандидати - во зависност од интензитетот на кампањата), оценките за обезбедувањето баланс во вестите кај комерцијалните радиодифузери ќе се извлечат на следниов начин: за претседателските избори врз основа на два извештаи (за првиот и за вториот круг од изборите); за парламентарните избори врз основа на еден извештај за целиот период на изборна кампања од 5 до 25 април 2014 година.

Рамноправен пристап во вестите на Јавниот сервис

Поаѓајќи од законската обврска на Јавниот радиодифузен сервис времето во вестите да го подели на три третини: една за дневни настани од земјата и светот, една за кампањата на партиите на власт и една за партиите во опозиција, и времето во третините за власта и опозицијата да го распредели според резултатите од Парламентарните избори во 2011 година, мониторингот на изборното медиумско претставување во вестите на МРТ ќе се фокусира на почитувањето на овие обврски.

Со почетокот на изборната кампања за Претседателските избори од 24 март и заклучно со 4 април 2014 година, времето во третините за власта и опозицијата ќе биде посветено на активностите на три претседателски кандидати. Од 5 април, со почетокот на кампањата за Парламентарните избори, право на време во третините, покрај претседателските кандидати, имаат уште неколку политички субјекти од власта и од опозицијата што ќе учествуваат на овие избори. Дополнително, според препораката од Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, се очекува МРТ, надвор од третините, да обезбеди време и за активностите на четвртиот претседателски кандидат, односно на кандидатите за пратеници од група избирачи и кандидатите на партиите кои не учествувале на последните парламентарни избори. Затоа мониторингот на Јавниот радиодифузен сервис за изборните процеси во 2014 година ќе биде поделен на три периоди: од 24 март до 4 април; од 5 до 11 април; и од 14 до 25 април.

Период од 24 март до 4 април

Во периодот од 24 март заклучно со 4 април, се води кампања за четворица кандидати. Притоа, само една од партиите на власт има кандидат и за активностите од неговата кампања би требало да се известува во третината од вестите наменета за кампањата на кандидатите од власта. Две партии од опозицијата имаат кандидати и за активностите од нивните кампањи би требало да се известува во третината од вестите наменета за кампањите на опозициските кандидати. Има еден независен кандидат за кого би требало да се известува во дополнителна 1 минута и 40 секунди, согласно препораката на Агенцијата во Методологијата за мониторинг на изборното медиумско претставување преку радио и телевизиските програмски сервиси за време на изборни процеси - Пречистен текст. Согласно истиот документ, времето меѓу субјектите во вестите на јазиците на етничките заедници треба да биде распределено инверзно од вестите на македонски јазик.

Оттаму предмет на мониторинг во вестите на МРТ ќе бидат сите прилози во рамките на трите третини, вклучувајќи ги и прилозите од дополнителното време. Кодирањето на прилозите во вестите што не се активности од кампањите на претседателските кандидати, во овој период од мониторингот ќе се врши на следниов начин:

- Активностите на политичките субјекти кои не учествуваат на претседателските избори (прес-конференции, изјави, соопштенија, настани и сл.) влегуваат во третината од вестите наменета за дневни настани од земјата и светот;
- Активностите на политичките субјекти што се во коалиција со ВМРО-ДПМНЕ или СДСМ, кои се во функција на кампањата на нивните претседателски кандидати, влегуваат во третината од вестите одвоена за кандидатот што го поддржуваат;
- Ако кој било политички субјект што не е во коалиција со ВМРО-ДПМНЕ или СДСМ или друг субјект (здруженија, невладини организации и сл.) има настани за да поддржи некој од претседателските кандидати или пак, има настани со кои што повикува да не се гласа или да се гласа против некој од претседателските кандидати, ова време влегува во третината од вестите одвоена за дневни настани од земјата и светот;
- Времето одвоено за редовните активности на органите на власта влегува во третината за дневни настани од земјата и светот.

Периоди од 5 до 11 април и од 14 до 25 април

Во периодот кога ќе се водат паралелно изборните кампањи за двата изборни процеси, покрај времето за претседателските кандидати, активностите на сите парламентарни партии од власта кои ќе имаат свои потврдени листи со кандидати за пратеници, треба да бидат дел од третината од вестите наменета за кампањата на кандидатите од власта. Активностите на сите парламентарни партии од опозицијата треба да бидат дел од третината од вестите наменета за кампањите на опозициските кандидати. Активностите од кампањите на сите вонпарламентарни партии (кои на претходните парламентарни избори не освоиле пратеничко место или не учествувале или се новосоздадени) и на независните кандидати (групи избирачи) треба да бидат дел од дополнителните 5 минути, согласно Пречистениот текст на методологијата за мониторинг. И во овој случај, распределбата на времето во вестите на јазиците на етничките заедници треба да биде инверзна во однос на вестите на македонски јазик. Кодирањето на прилозите што не се поврзани со претседателските избори или со кампањите на субјектите опфатени во третините на власта и опозицијата и дополнителното време, ќе се врши на следниов начин:

- Активностите на политичките субјекти кои не учествуваат на изборите за пратеници (прес-конференции, изјави, соопштенија, настани и сл.) влегуваат во третината од вестите наменета за дневни настани од земјата и светот;
- Ако кој било политички субјект што не е во коалиција со парламентарните коалиции/партии или друг субјект (здруженија, невладини организации и сл.) има настани за да ја поддржи кампањата за парламентарните избори на некој од овие субјекти, или пак, има настани со кои што повикува да не се гласа или да се гласа против некој од учесниците во изборната кампања за парламентарните избори, времето влегува во третината од вестите одвоена за дневни настани од земјата и светот;
- Времето одвоено за редовните активности на органите на власта влегува во третината за дневни настани од земјата и светот.

Законската обврска за три третини и препораката за дополнително време во вестите за субјектите што не се опфатени во третините за власта и опозицијата, не подразбираат дека Јавниот сервис треба механички да ги подели вестите на неколку целини. Обврската на МРТ е низ сите прилози во вестите, без оглед по кој редослед се емитуваат да обезбеди структура на три третини и дополнително време за субјектите што не се опфатени во третините и притоа да води сметка за соодветна временска застапеност на субјектите во согласност со резултатите од претходните парламентарни избори и препораката на Агенцијата во однос на распределбата на дополнителното време.

Посебни информативни програми

И кај Јавниот сервис и кај комерцијалните радија и телевизии во посебните информативни емисии (интервјуа, дебати, тв/радио соочувања, актуелно-информативни програми, актуелно-информативни програми со документаристички пристап и тематски специјализирани информативни програми) балансот ќе се обезбедува според принципите пропишани во член 75-а.

Специфичности во поглед на емитувањето платено политичко рекламирање

Преклопувањето на изборните процеси носи специфичности и во однос на емитувањето платено политичко рекламирање. Имено, Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги (член 96) упатува дека во време на изборна кампања и радиодифузерите и Агенцијата постапуваат во согласност со прописите што ги регулираат изборите. Изборниот законик забранува да се емитува платено политичко рекламирање во периодот од распишување на изборите до почетокот на кампањата (член 75-д став 1), а во текот на изборната кампања дозволува дополнителни 12 минути на реален час за платено политичко рекламирање (член 75-ѓ став 1), но за „учесниците во изборната кампања“ (член 2 став 1 точка 26). Од ова произлегува дека во периодот од 24 март заклучно со 4 април, медиумите нема да можат да емитуваат платено политичко рекламирање од оние политички партии кои немаат свои кандидати за претседател. Доколку тие политички партии станат учесници во изборната кампања за Парламентарните избори (односно имаат свои потврдени листи со кандидати), од 5 април нивното платено политичко рекламирање ќе се емитува во лимитот за платено политичко рекламирање согласно правилата од членовите 75-ѓ и 76 од Изборниот законик.